

SECTION 5. COMPARATIVE LITERATURE STUDIES

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-404-7-34>

URBAN SPACE IN POSTMODERN POETRY OF UKRAINE AND THE USA

УРБАНІСТИЧНИЙ ПРОСТІР В ПОСТМОДЕРНІСТСЬКІЙ ПОЕЗІЇ УКРАЇНИ ТА США

Donii T. M.

*Candidate of Philological Sciences,
Lecturer at the Department of theory
and practice of translation
from English
Taras Shevchenko National
University of Kyiv
Kyiv, Ukraine*

Доній Т. М.

*кандидат філологічних наук,
асистент кафедри теорії і практики
перекладу з англійської мови
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Постмодерністська поезія загалом має дуже чіткі просторові категорії, що є характерними для, практично, будь якої національної постмодерністської літератури. Такими категоріями можна вважати урбаністичні мотиви, які від першої половини минулого сторіччя і до сьогодні переважають в сучасних літературних творах. Урбаністичний простір для письменників-постмодерністів стає найбільш органічним для існування у всіх аспектах: культурному, соціокультурному, побутовому. Людина епохи постмодернізму знаходить в міському просторі прихисток і відчуття безпеки, долає свій страх перед стихією, наповнює його сенсом і окреслює свій цивілізаційний топологічний простір. Місто стає не лише простором, місцем подій, воно стає «територією, що абсорбує весь обсяг символічних смислів, відомих з найдавніших часів і адаптованих культурою сучасності» [2, с. 411]. Саме тут розгортаються всі змісти і сюжети постмодерністської поезії, саме цей образ стає тлом для буття героїв, яке відтворюється через його призму [3].

І, хоча, образ міста може не бути чітко визначеним в тому чи іншому поетичному творі, його можливо виокремити з певних характерних для міського простору деталей та ознак: таксі, вулиці, крамниці, реклама, ресторани, кінотеатри тощо. Це може бути як пряма номінація цілком реального міста, як наприклад, Нью Йорк у Ф. О'Гари: «*it's 12:20 in New*

York a Friday [4, с. 107], або Харків у С. Жадана “*танцює Харків – місто байстрюків*» [1, с. 63] або ж образ якого абстрактного міста, певний символ. В постмодерністській поезії ми бачимо настільки тісний зв’язок людини з міським простором, що вже не зрозуміло чи це людина надає місту зміст, характер, настрої, чи навпаки – місто диктує свій ритм людині і впливає на всі аспекти її життя, в тому числі і творчість.

Для порівняння візьмемо твори двох дуже яскравих представників національних літератур постмодерністського напрямку Сергія Жадана та Френка О’Гари. У обох поетів тексти просякнуті духом міста, відображають його загальний образ, ритміку, характерні особливості, створюють живі і проникливі, практично кінематографічні, сцени. Перед читачем розгортається цілий сценарій: впізнавані міські маркери, яскрава лексика, барвисті епітети і неочікувані метафоричні образи, швидкий розвиток сюжету, і все це відбувається в просторі великого міста, яке, власне, і саме є головним героєм постмодерністських текстів.

Обидва поети в своїх текстах створюють образ міста за допомогою топонімів, власних назв, якихось деталей міського щоденного життя, звужуючи його до певної просторової структури, яка знайома і доволі рутинна для містян: вулиця-кафе-кramниця-транспорт. Оповідна манера постмодерністського поетичного тексту має створити враження у читача споглядання міста очима містян, для яких ця просторова структура є певною рутинною. Це можна порівняти з листівками з життя міста, або зі слайд-шоу зі світлин – завмерла на мить рутинна міського простору.

Ця текстова ситуативність є доволі характерною і її можливо спостерігати в багатьох текстах Френка О’Гари: «Steps», «A step from them», «The day Lady Died», «Personal poem» [4, с. 107–112]. Не зважаючи на доволі буденну манеру оповіді, простір Нью Йорка представлений яскравими образами. Автор створює не лише яскраві візуальні образи в уяві читача: «*colored cabs. yellow helmets, a blond chorus girl*» [4, с. 108], «*a little box on the side walk, traffic halt is so thick*» [4, с. 111], «*muggy streets beginning to sun, New York Post with her face on it*» [4, с. 107], а й, навіть звукові: «*hum colored car/skirts are flipping/waterfall pours*» [4, с. 109], «*Pittsburgh Pirates shout*» [4, с. 111]. В творах О’Гари, Нью Йорк завжди має пряму номінацію. Так поет наголошує на важливості самого факту, що це – Нью Йорк, місто-символ яскравий, стильний, гомінкий, контрастний. Інша важлива деталь його творів – велика кількість власних імен, топонімів, назв кramниць, кафе, галерей. За допомогою цього прийому автор окреслює не лише фізичний простір міста, а й метафізичний простір свого існування в ньому.

У Сергія Жадана, на відміну від Френка О’Гари, місто (Харків), частіше зображено в історичній ретроспективі, тримаючи тісний зв’язок між минулим і сьогоденням. Наслідуючи традиції українського

літературного відродження, яке головним чином існувало в Харкові на початку минулого сторіччя, поет веде читача крізь майже сторічну історію міста, показуючи різні періоди і людей в них. В текстах Жадана ми побачимо такої сконцентрованості на щоденній рутині міста, на коротких побутових сценах. В його текстах Харків постає в дещо трагічному образі, ми бачимо щемливі картини життя міста в різних історичних періодах. Простір міста в творах С. Жадана більш закритий, ніж у О'Гари, і створює відчуття фортеці, куди заїжджають, заходять герої, наче крізь браму: « до міста вбігають діти і підіймають галас. За містом у небі кружляє змія, грає на світлій трубі [1, с. 27], Володимир Сосюра – юний поет, закосивши на фронті з недбалства світлil, заїздив у розбомблений харківський тил [1, с. 29], місто, з якого ти щойно емігрував, наче стіна, якої не мурував [1, с. 8]. Міські маркери так само присутні в українських поетичних текстах, як і в американських, проте, у Жадана це – вокзали, шкільні подвір'я, площі і вулиці, мости і будинки. Якщо у О'Гари простір більш сталий, в якому він існує постійно, у віршах Жадана відчувається тимчасовість існування героя в просторі цього міста: «якщо ти надумавшi їхати з цього міста» [1, с. 8], «із наших вулиць зникають службовці, комахи,юродиві» [1, с. 25], «міста порожніють [1, с. 41]. Харків не часто має пряму номінацію, що також відрізняє поетичні тексти С, Жадана від американського постмодерніста. Місто читач впізнає з алюзій, з певних притаманних йому деталей, що характерно для постмодерністського тексту: «тому я краще здохну, чи просто так упаду на площу його свободи-виснажену і руду/ви дбали про місто, листівками всіявши брук...відкрили «Просвіту», зчиняючи гамір і грюк, зібрали до зоопарку вцілілих радянських тварюк/ адже біль цього міста вже не звести до ладу, не стихити цю відразу до всіх, хто його здавав» [1, с. 12–13]. Заклавши особистісні змісти існування в певні тропи, в міські елементи, С. Жадан створює драматичний та впізнаваний образ Харкова.

Підсумовуючи, можливо зазначити, що постмодерністські поетичні тексти обох національних літератур представляють місто як найбільш органічний прості для існування, наповнюючи його своїми символами, значеннями та образами. Обидва поети наголошують на символічності та історичній значимості міста, створюють його образ за допомогою міських реалій або атрибутів міського життя.. Різниця полягає в авторському баченні, в тому, які саме емоції, символи, настрої та рефлексії поети вкладають в зображення звичайних об'єктів та атрибутів.

Література:

1. Жадан С. The very very best poems, psychedelic stories of fighting and other bullshit. Кращі поезії, психоделічні історії боротьби та інші інтимні колізії. (Вибрані поезії 1992-2000). Бібліотека альманаху Кальміус. Донецьк: Кассіопея, 2000. 82 с.
2. Опришко Н.О. Місто як територія любові у постмодерній версії Юрія Андруховича. Науковий журнал Молодий вчений. 2016. № 4. С 410–414.
3. Фоменко В. Місто і література: українська візія: моногр. Луганськ : Знання, 2007. 312 с.
4. Р. Hoover. Postmodern American Poetry. Norton Anthology New York : Norton, W.W. Norton, 1998. 979 p.